

Witold Gumiński

Dudka, gm. Wydminy, woj. suwalskie. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 19, 19-20

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Badania skoncentrowano w miejscach eksplorowanych w latach ubiegłych. Objęły one jedno z trzech zwyrodnionych piaszczystych wzniesień zlokalizowanych na krawędzi doliny rzeki Parchani, identyfikowanego z tzw. "dzielnicą mieszkaniową", współtworzących przestrzeń zagospodarowania kilku hektarowego osiedla społeczeństw "pucharowych". Ogółem badano powierzchnię 225 m², kończąc prace w obrębie 150 m².

Postanowiono poszerzyć pole danych z zakresu zabudowy przestrzennej dwóch etapów zasiedlenia stanowiska - datowanych na fazy III B oraz III C kultury pucharów lejkowatych /pobrano próbki węgla oraz kości dla datowania metodą C14 obu faz/. Dla każdej z nich pozyskano bardzo bogaty zespół środków ruchomych, umożliwiających względnie wszechstronną analizę szerokiego zestawu czynników kulturowych mieszkańców osiedla.

Faza "starsza". Uchwyciono nierozpoznany dotąd zasięg zachodni oraz południowy unikalnego obiektu ziemnego /nr 81/90/, co umożliwiło weryfikację pierwotnie sugerowanych danych o jego wielkości. Obiekt 81/90 przedstawia się jako nieregularny czworokąt o maks. wymiarach w rzucie poziomym 20 x 8 m, przy głęb. przekraczającej 1,5 m. Obiekt zajmuje strefę kulminacji wzniesienia będąc otoczony znaczną ilością "małych" owalno-okrągłych w rzucie poziomym "jam gospodarczych". Brak dlań analogii formalnych wśród znanych nam obserwacji osadowych z terenów Nizy. Wstępna analiza technologiczno-stylistyczna ceramiki ujawnia silne wpływy z kręgu małopolskiej kultury pucharów lejkowatych /KPL/, np. Nosocice, Bronocice - faza Br II.

Faza "młodsza". W drugiej, młodziej chronologicznie strefie zasiedlenia stanowiska obejmującej północno-wschodnią krawędź kulminacji wzniesienia, badano układ podomowo-przydomowy osady grupy małopolskiej KPL z fazy III C, datowanej jednostkowo dotąd datą C14 na około 2 450 BC. Odsłonięty na całość naziemny obiekt słupowy o funkcji chaty /nr 103/, wraz z licznymi elementami zabudowy przydomowej o funkcji "zagrody" oraz jam gospodarczych. Na szczególne wyeksponowanie zasługuje odkryta w obrębie obiektu warstwa litej polepy, tzw. "płaszczyzna". Uwagę zwraca nie rejestrowane dotychczas zjawisko tak intensywnego i szerokiego zastosowania gliny w technologii budownictwa, do konstrukcji klepska oraz ścian chaty "małopolskiej". Odsłonięty układ podomowo-przydomowy stanowi jedynie fragment bardziej rozległego systemu zabudowy partii stokowych wzniesienia. Rejestrowane cechy konstrukcji naziemnych, jak też wstępna analiza ceramiki naczyńowej ujawniają bardzo silne wpływy grupy małopolskiej KPL.

Prace nie zamykają żadnego etapu eksploracji stanowiska. Istnieje bardzo pilna potrzeba względnie całościowego rozpoznania obiektu ziemnego 81/90 oraz strefy osadnictwa "małopolskiego", unikalnych zarówno w aspekcie rozmiarów, jak i stopnia złożoności struktury substancji źródłowej w strefie wielkich dolin Nizy.

Badania będą kontynuowane.

DOBROŃ
woj. sieradzkie
Stanowisko 1

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne
w Łodzi

Badania prowadził mgr Andrzej Pelisak przy współudziale mgr Małgorzaty Pelisak oraz studentek z Finlandii Pliivi Mikola i Heli Karjalainen. Finansował WKZ w Sieradzu i Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi. Czwarty sezon badań. Osada kultury pucharów lejkowatych.

Badania stanowiły kontynuację problematyki funkcjonowania osadnictwa neolitycznego w dorzeczu Grabu. Przebadano obszar o powierzchni 500 m² usytuowany w centrum osady pomiędzy jej częściami badanymi w latach ubiegłych. Bogaty materiał zabytkowy skupiał się w warstwie kulturowej. Była ona częściowo zniszczona przez nowotymne wkopy. W partii "niezaruszonej" czytelność stratygrafii ograniczały zakłócenia spowodowane korzeniami roślin oraz ślady intensywnego przemywania. Pod warstwą kulturową zarejestrowano jedną jamę osadową oraz skupisko ceramiki.

Ruchomy materiał zabytkowy tworzyły liczne /ok. 3 tys./ fragmenty naczyń. Ceramika zarówno ornamentyka, formami naczyń, jak i stroną technologiczną nie różniła się od odkrytej w czasie badań w latach ubiegłych. Wśród przedmiotów krzemienianych /ok. 200/ reprezentowane są licznie różnorodne formy narzędziowe. Surowcowo materiał jest niejednorodny. Wydzielono krzemienie kredowe, jurajskie, czekoladowe i świeciechowski. Stosunkowo liczne są także przedmioty kamienne. W tej grupie wyróżnia się stekera kamienna i fragmenty innych, kuliste rozcieracze oraz kamienie ze śladami zagładzania. Licznie występowała także polepa.

Odkryty materiał potwierdza datowanie stanowiska na fazę wierecką kultury pucharów lejkowatych.

Materiały przechowywane są w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi.

Badania zakończono.

DUDKA, gm. Wydminy
woj. suwalskie
Stanowisko 1

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
Zakład Epoki Kamienia
w Warszawie

Badania prowadził dr Witold Gąbalski. Finansował WKZ w Świątkach. Pierwszy sezon badań. Osadnictwo od wczesnego do schyłkowego neolitu. Głównie kultura narwańska /typ Zedmar/.

Stanowisko zostało odkryte przez dr E. Kempisty w 1981 r. w czasie badań powierzchniowych ZEK IHKM i PMA. W latach 1981-1983 przeprowadzono tu badania sondowe. Lokalizacja i charakter materiałów sugerują, że jest to znana z literatury stanowisko Moczyska (niem. Höster Wiesem). Stanowisko zajmuje południowo-wschodni płaski brzeg wyspy, leżącej w południowo-wschodniej części Łąk Staświńskich, którą od zachodu opływa rzeka Pamer.

Wykop o wym. 25 x 1 m /zbadano 31 m²/ przecinał prostopadłe brzeg wyspy, obejmując wypłaszczenie, skłon i mięg torfowiska. Brzożną część wyspy przykrywa czarny, całkowicie rozłożony, spiazsaczony torf, sięgający od 30 do 80 cm powierzchni. W jego spągu występują kamienie i grudki wapienia jeziornego. Torf ten zalega na ukośnych przewarstwiach piasków i żwirów, będących pozostałościami wczesnolodowcowych płyt jeziora. Na skłonie brzegu pod warstwą czarnego torfu przebiega cienka warstwa brunatnego średnio rozłożonego torfu, którego rozdrobnione resztki przesycają leżące pod nim piaski jeziorne. W niedokładnym miejscu eksploatacją obejmującym właściwą mięg torfowiska czarny rozłożony torf przewarstwiony był gliną, pod którą pokazał się słabo rozłożony torf brunatny. Niemal wszystkie zabytki zalegały w czarnym spiazsaczonym torfie, a związane z jego spągiem grupowały się głównie w pobliżu zabudowy brzegu.

Najliczniejszymi znaleziskami są kości, chociaż silnie rozdrobnione /19. 598 szt./ . Znaczną ich część stanowią kręgi rybie, których udział wzrasta wraz z głębokością. Równie rozdrobniona ceramika /1. 767 szt./ jest bardzo zróżnicowana. Przeważa ceramika kultury narwińskiej z obfitą domieszką roślinną, łączoną również z mierzwiakami albo tłuczniem. Są to: garnki o ledwie zaznaczonym esowatym profilu, ornamentowane rzadko rozmieszczonymi w górnej części naczyń pionowymi lub ukośnymi liniami pociągniętymi pątyka lub odcisków palców oraz misy /?/ o niemal prostych ściankach, karbowane na krawędzi. Z pozostałej ceramiki występowały m. in. fragmenty z pionowymi odciskami sznura, z głębokimi odciskami pojedynczego stempla pod krawędzią, z odciskiem sznura obwijanego. Wszystkie odkryte dna są płaskie. Większość materiału krzemionkowego /782 szt./ jest mikrotylityczna. Przeważają szroki: półtylczaki skośne, trójkąty rozwartokątne, niesymetryczne trapezy, trójkątne grodki neolityczne z wypukłą podstawą retuszowaną przykrawędziem oraz z podstawą prostą retuszowaną powierzchniowo i zębata. W podobnej proporcji występują drapacze, skrobacze i widrowce. Z zabytków kościanych znaleziono: rogową siekierę z jednostronnie ściętym ostrzem, 4 odcięte parostki rogowe o wygładzonych ostrzach, piawik /?/ z kości śródotopia z dwoma otworami, iglicę /?/ z kości długiej z otworem pod główką, harpun /?/ z wyłamanymi zadziornami oraz kilka fragmentów grodów lub szydeł. Jedyny zabytek barastynowy to guz z "V"-kształtnym otworem zacinany na krawędzi. Częstsze są ozdoby z wapiennych: skamielin: guz z "V"-kształtnym otworem, zawieszka oraz paciorki rurkowate i pierścieniowate.

Badania będą kontynuowane.

GĄSKI, gm. Gniewkowo
woj. bydgoskie
Stanowisko 18

patrz
okres lateński

GRÓDEK, gm. Hrubieszów
woj. zamojskie
Stanowisko 1C

patrz
okres wpływów rzymskich

GRÓDEK NADEBŹNY, gm. Hrubieszów
woj. zamojskie
Stanowisko 1C

Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie
Katedra Archeologii

Badania prowadził dr Sławomir Jastrzębski, Finansował BŚBZ w Zamościu. Trzeci /domy/ sezon badań. Osada kultury pucharów lejkowatych.

Pracami objęto obszar o łącznej powierzchni 112 m² stanowiący poszerzenie w kierunku zachodnim i północnym terenu badanego w dwu poprzednich sezonach. W północnej części wykopu natrafiono na południowo-wschodni narożnik wykopów z sezonów 1954-1957 /badania J. Kowalczyka/.

Łącznie poddano eksploatacji 23 nowe obiekty oraz zakończono prace przy 5 obiektach rozpoznanych częściowo w ubiegłych sezonach. Na szczególną uwagę zasługuje uchwycenie rowu, rejestrowanego już wcześniej w badaniach J. Kowalczyka. Przebiega on lekko łukiem przez kulminację wzdłuża zajętego przez osadę; jego szerokość waha się pomiędzy 3,0 - 1,8 m, głębokość wynosi 1,8 m od stropu. Dolna część rowu posiada przekrój trójkątny, a występujący tu materiał zabytkowy należy w całości do kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej. Górna część rowu posiada przekrój niekwaśny i wypełniona jest materiałem kultury wołyńsko-lubelskiej i kultury pucharów lejkowatych. Rów przecinają cztery obiekty tej ostatniej kultury. Uchwyciono także cztery dalsze układy stratygraficzne pomiędzy obiektami kultury pucharów lejkowatych.

Zgromadzone informacje podświadczą istnienie na badanym stanowisku samodzielnego osadnictwa cyklu lendzielsko-pułgareckiego oraz długotrwałość i wielofazowość osadnictwa kultury pucharów lejkowatych. Obok bogatych materiałów wymienionych wyżej kultur w trakcie badań zarejestrowano dalsze importy malowanej ceramiki kultury trypoleńskiej, fragmenty ceramiki i narzędzia krzemienne kultury strzykowskiej oraz kolejny jamowy grób ciałopalny kultury kutyńskiej z IV-V okresem epoki brązu.

Skamieniałości znajdują się w zbiorach EA UMCS.